

Ботякова В.В.

*ВНЗ «Національна Академія Управління»,
аспірант кафедри кримінального права, кримінології,
цивільного та господарського права*

СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИН НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ ХВОРОМУ МЕДИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД З XI ПО XVIII СТОЛІТТЯ

Головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення основних прав і свобод людини серед яких є право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49 Конституції України). Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України) (Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141).

Медичні та фармацевтичні працівники, які порушили покладені на них професійні обов'язки, під час надання медичної допомоги, підлягають цивільній, адміністративній або кримінальній відповідальності згідно із законодавством (ст. 80 Основ законодавства України про охорону здоров'я) (Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19. – Редакція від 10 березня 2018 року).

Однією з найдавніших пам'яток руської медичної літератури є «Ізборник Святослава», в якому містяться медико-гігієнічні відомості. Медична допомога у період з XI по XIV століття включала в себе три її різновиди: монастирську медицину (регулювалась нормами Церковного Статуту Володимира Святославовича), світську медицину (регулювалась нормами Руської Правди) та народну медицину (регулювалась неправовими засобами (звичаями, морально-етичними нормами та ін.).

Лікування на Русі допускалось лише під егідою церкви. Ст. 16 Церковного Статуту Володимира Святославовича вказує, що лікарі вважалися людьми церковними. Серед небезпечних для людей

вчинків, які відповідно до церковного права розцінювались як злочин на той час були «зелииничьство», «волхвования» та ін. Відомо, що під «зелииничьство» визначалося лікарніцтво, знахарство, мистецтво зцілювати або причаровувати за допомогою чудодійного зілля, трав (Российское законодательство X-XX веков. В девяти томах. – Т. 1. Законодательство Древней Руси. – М.: Юрид. лит. – 1984. – С. 154).

Одними з перших законів в якому певною мірою можна вважати, що витoki злочину, передбаченого ст. 139 Кримінального Кодексу України, мають місце є Боярський приговор № 1756 «О наказании незнающих Медицинских наук, и по невежеству в употреблении медикаментов, причиняющих смерть больным» від 14 лютого 1700 року, якщо такі дії вчиняються «кто нарочно ... кого уморятъ», оскільки ці ознаки за такими діями та суб'єктивною стороною співпадають з досліджуваним нами злочином. Проте за Боярським приговором № 1756 «О наказании незнающих Медицинских наук, и по невежеству в употреблении медикаментов, причиняющих смерть больным» від 14 лютого 1700 року такий злочин вважався вбивством (Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 4 (1700-1712). – СПб., 1830. – С. 10-11).

Істотна роль відводиться регламентації медичної діяльності у Морському Статуті, який був затверджений Петром I у 1720 році. Відповідно до артикула 9 глави X «О лекаре» Морського Статуту передбачена кримінальна відповідальність лікарів за недбале та презирливе ставлення до хворих: «Ежели Лекарь своимъ небреженіемъ и явнымъ презорствомъ къ больнымъ поступить, отъ чего им бедство случится, то оной яко злотворецъ наказанъ будетъ, яко бы своими руками его убилъ, или какой удъ отсекъ. Буде же леностію учинить, то знатнымъ вычетомъ наказанъ будетъ, по важности и вине смотря, въ суде». Відповідно до терміну «презорство», який використовується в артикулі 9 глави X «О лекаре» Морського Статуту 1720 року за ознакою «...явнымъ презорствомъ к больнымъ поступить, отъ чего им бедство случится...» можна говорити про бездіяльність, а саме ненадання допомоги хворому медичним працівником (Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 6 (1720-1722). – СПб., 1830. – С. 43).

Отже, на підставі проведеного дослідження можна прийти до наступного:

1. Витоки кримінальної відповідальності за злочин ненадання допомоги хворому медичним працівником певною мірою відображені у Боярському приговорі № 1756 «О наказании незнающих Медицинских наук, и по невежеству в употреблении медикаментов, причиняющих смерть больным» від 14 лютого 1700 року за «кто нарочно ... кого уморятъ», тобто за умисні дії у ненаданні допомоги хворому медичним працівником.

2. Генеза кримінальної відповідальності за злочин ненадання допомоги хворому медичним працівником мала місце в артикулі 9 глави Х «О лекаре» Морського статуту, затвердженого Петром I у 1720 році за «...явнымъ презорствомъ к больнымъ поступить, отъ чего им бедство случится...», тобто за бездіяльність у ненаданні допомоги хворому медичним працівником.